

DISPUTATIO THEOLOGICA

De
CERTITUDINE
GRATIÆ ERGA NOS
DIVINÆ,
Quam
OPITULANTE DEO

Ex
Decreto & Consensu
Reverendi & Amplissimi Collegij Theo-
logorum in Academia Rostochiensi.

PRÆSIDE

Reverendo: Clarissimo & Excellentissimo Viro

DN. JOHANNE COTHMANNO,
SS. Theol. Doct. & Professore Pub. ac p. t.
DECANO spectabili,

Pro summo in Theologiâ Gradu consequendo
publicè examinandam proponit.

THOMAS LINDEMAN, Rostochiensis. Prof. SS Th. design.

Add. 3. Aprilis horis antè & postmeridianis.

oll. diss. A
58, 32

ROSTOCHI,

Litteris **JOACHIMI PEDANI,** Acad Typ.

ANNO M. DC. XXXV.

AS.

64. A 158 (32)

REVERENDISSIMO, ILLUSTRIS-
SIMO ET CELSISSIMO PRINCIPI AC
DOMINO

Dno. ADOLPHO FRIDERICO,
Administratori Episcopatus Sueri-
nensis, Duci Megapolitano, Principi Vanda-
lorum, Comiti Suerini, Rostochij ac Stargardiæ
Domino.

Domino suo Clementissimo

Theses hæc Inaugurales

*In submissæ & devotæ subjectionis
tesseram.*

*Memorisq; maximorum benefi-
ciorum & æternum debitoris animi
indicinam.*

Offert, Dicat, Dedicat

THOMAS LINDEMAN A. & R.

יהוה הצליחה נא.

DE CERTITUDINE GRATIÆ ERGA NOS DIVINÆ.

Περί τῆς

SIRESPRETIO SUO ÆSTIMARE velimus, inter Controversias, quæ cum Pontificiis nobis intercedunt, nobiliores, justissimo certè calculo illant locabimus: quæ de Certitudine gratiæ erga nos divinæ, non levi partium contentione, agitur: non

utilitate, non rerum pondere, aliis vel gravissimis cessura. Labefactatâ enim Certitudine remissionis peccatorum, Conscientiam immanes tristissimarum dubitationum fluctus impetunt, angores gravissimi perpetuò circumstant, ac veluti truculenti quidam carnifices circumvallant, in æternum desperationis ac gehennæ barathrum hominem præcipitaturi; ni gratia divina auxilio veniat. Præterea dubitationi huic velut fundamento universam nundinationis Pontificiæ molem superstructam videas: hæc illa Helena est: pro qua tantis viribus in Papatu digladiari solent; cavent nimirum, ne quis eam sibi ereptum eat, quæstuq; ac boloram opiparo eos defraudet. Quandoquidem animi pendens homo, tribuatne fidei Christi merito unice innitenti, efficaciam tantam, ut pulsâ omni formidine, de remissione peccatorum & salute consequendâ, quam certissimum se reddere queât; incipiet variis viis dubitationis huic malo occurrere; & in operibus à Deo

non mandatis ac cultibus electiviis medelam quærere volet. Hinc
 se ad vota, peregrinationes, fraternitates, opera indebita, & su-
 pererogationis; sanctorum supplicationes, Missarum & Indul-
 gentiarum forum convertet: nec tamen in hoc licet instructissimo
 superstitionum myrothecio, inveniet, quo laborantem conscien-
 tiam soletur vel reficiat. Dubitatione hac Pontificiâ ligna de-
 inde magnâ copiâ comportata sunt ad Purgatorij ignem accen-
 dendum: ad quem misella & simplex plebs, morti jam vicina; de-
 speratis omnibus præsiidiis, velut ad asylum ultimum, ita à docto-
 ribus suis persuasa, confugere necesse habuit; & quo citius animæ
 eo exirent, preces & suffragia cleri, nummis bene multis emenda.
 Hæc sunt lucra Papalia; suavia & odorifera ex re qualibet; &
 jam tot animarum æterno exitio empta. Operæ igitur pretium
 fuerit; utilissimam hanc quæstionem: An videlicet homo fi-
 delis, se verâ fide præditum, & cum Deo per Christum
 in gratiam rediisse, certus esse possit: accuratius non nihil
 considerare & evolvere. Duplici hoc ipso defungemur labore:
 Conscientiam nostram contra diaboli insultus, validissimo certissi-
 mi favoris divini munimento muniemus: & operâ unâ, in uno er-
 rore, ceu capite, errores plures Papicolarum profligabimus. Ne
 autem instabili veluti jactemur æquore: certâ progrediemur me-
 thodo, & intra tres quasi limites, totam Disputationem nostram
 arctabimus tribusq; absolvemus sectionibus. Prima erit: Neg-
 αταρευη: & Terminos Quæstionis ambiguitatibus suis exuet;
 statumq; Controversiæ verum formabit. Hanc deinde excipiet
 Altera Κατασκευη: quæ sententiam nostram de Gratiæ Certitu-
 dine Argumentis firmissimis adstruet 1. Scripturæ testimonijs 2.
 Rationum ex eadem depromptarum momentis. 3. Antiquitatis &
 4. ipsorum adversariorum suffragiis. Claudet Tertiò Ανασκευη:
 hæc Sententiam Pontificiorum de Dubitatione contrariam de-
 struet; ac breviter refutabit. Quod igitur Deus benè vortat. Esto.

SE.

228

S E C T I O I.

ΠΕΡΩΔΙΟΝ ΚΕΥΗ.

T H E S I S I.

Quandoquidem solemne est adversarijs, imprimis Bellarmi-
no, etiam in presenti Controversiâ, vocum ambiguitate lu-
dere: & incautioribus glaucomam ob oculos obijcere; profuerit
terminorum quorundam simplicium explicationem præmittere;
tum, ne Andabatarum pugnemus modo; tum, ut faciliorem ad ar-
cem ipsius cause deinde invadendam, aditum nobis struamus.

II. Termini: quorum in nostra Quæstione crebrior usus est,
potissimum hi sunt. Fideles: Fides: Certitudo: Justi-
tia: Gratia: Salus.

III. 1. Fidelium vocabulum πιδύσημον est: & sub eo vel
fideles universim quovis modo, vel adulti tantum, intelligi pos-
sunt: qui rationis usû pollent, & actus fidei latentis elicere possunt
& applicare. Posterior significatio hic obtinet.

IV. 2. Fides dupliciter distingui solet. Est ea divina vel
humana. Divina, cordibus divinitus infunditur: ordina-
riè quidem per Verbum & Sacramenta: extraordina-
riè quandoque, ex singulari Spiritus S. operatione. Est quæ
firma cordis fiducia. Humana, humanâ auctoritate nititur
& intellectum saltem ad ad sensum permoveat. De priori hic agitur.

V. Alia deinde est, quæ creditur, sive Catholica doctrina
in Scripturis revelata: alia, quâ creditur, sive specialis: quâ
propositis in Scripturâ non tantum assentitur fidelis, sed sibi ap-
plicat, ut salutem consequatur. Illo modo accipitur: Act. 6, 7. Gal. 1.
23. 1. Tim. 3, 9. Tit. 1, 13. Hoc: Mat. 8, 10. Tit. 1, 1. Hebr. 11, 1.
& passim. Quæ fidei distinctio Augustino quoque probatur l. 13. c.
2. de Trinitate. Aliud, inquit, sunt ea, quæ creduntur:

A 3

aliud

aliud fides, quã creditur. Illa in rebus sunt, quæ vel esse vel fuisse, vel futura esse creduntur. Hæc autem in animo credentis est, ei tantum conspicua, cuius est. Et tamen nomine fidei continetur utrumq; & illud scilicet quod creditur; & id quo creditur. Plures fidei significationes collegerunt alij. Nos fidem hic specialem & promissiones sibi applicantem consideramus.

VI. Observandum enim, Fidem apprehendere quidem omnia in Scripturis sanctis proposita: sed non eodem modo. Aliter ea, quæ simpliciter pertinent ad doctrinam, quæ res sacras extra nos positas concernunt: aliter vero ea, quorum usus in applicatione consistit. In primo ordine censentur, quæ de Deo, de Angelis & Creaturis &c. proponuntur in eum finem, ut credantur ita esse: in altero, quorum finis, praxi terminatur: Cujusmodi sunt, quæ ad Justificationem, sanctitatem & salutem nostram spectant; & sine applicatione ne hilum nobis profunt.

VII. 3. Certitudo primò vel est supernaturalis: concepta ex revelatione Dei, aut extraordinaria: qualis jam communiter cessat: aut ordinaria: qualem in Verbo habemus: quam omnibus in genere propositam, fideles singuli ex promissionibus Dei infallibilibus & effectis ac signis fidei deprehensam, sibi firmissimè applicant. Vel Naturalis: nata ex mediæ firmitate, ab ingenii bonitate, & voluntatis affectu. De qua hic nulla nobis questio.

III. Certitudo deinde vel ad objectum refertur; vel ad subjectum. Certitudo objecti est, immutabilitas rei cognite, vel creditæ. Certitudo subjecti est, firmitas ad sensus nostri ad rem, quæ cognoscenda aut credenda proponitur. Ea autem pro diversitate mediorum, in subjecto capaci & rectè affecto quadripartita statui potest. *Experientiæ* sive sensus, qui circa proprium objectum, si omnia rectè se habeant, non fallit. *Scientiæ*: conclusio

tionis ex indubitatis principiis. Intelligentiæ principiorum, in Theoreticis; ut Prudentiæ in practicis; Fidei in revelatis. Atq; hæc non tantum assensiva in Intellectu: sed fiducialis in corde applicante, & acquiescente in creditorum firmitudine. Nos hîc de certitudine subjecti (hominis credentis) & fidei, solliciti sumus. Ubi & obiter hoc notari velimus; objecti necessitatem abusive certitudinem vocari; utpote quæ affectio est non tam rerum, quàm cognitionis nostræ; à quâ vel firmâ vel dubiâ res certitudinis aut incertitudinis denominationem sortitur.

IX. Bellarmin. lib. 3. de Justif. c. 2. aliam adhuc Certitudinis distinctionem adducit; ut sit, evidens quædam, quædam obscura; cujus iterum tres gradus facit. Distinctionem ipsam hîc non examinamus: saltim in Cardinale meritò notamus & carpiamus, manifestam Contradictionem; quòd quam modò nominarat fidei divinæ certitudinem obscuram; nihilominus absolute & simpliciter certitudinem dicat, cui nullâ ratione falsum subesse possit: & rursus, quando in tertio obscuræ certitudinis gradu: Conjecturalem quandam comminiscitur. Stipes profectò sit, aut nihil intelligat, oportet, qui non videat hanc certitudinis distinctionem, cum definitione generali certitudinis in initio hujus capituli traditâ: Certitudo nihil aliud esse videtur, nisi firmitas quædam & immutabilitas veritatis. Illud enim dicitur certum: quod exploratè NB. & immutabiliter est verum; obviâ fronte committi,

X. 4. Justitiæ quoq; non una est acceptio; in Controversiâ tamen de Justificatione & hac nostrâ frequentiores hæc duæ sunt: Justitiæ inhærentis, quæ hominis; & Imputatæ, quæ Christi Salvatoris merito parta, hominis credentis fit, per fidei apprehensionem. Hæc, non illa, utpote imperfecta; fidem veram in nobis gignere potest.

XI. 5. Gratia vox similiter est ἐν τῶν πῶν ἀχῶς λεγοµένων.
Usq;

Usitatissima & principalis in sacris significatio est, quâ gratuitus Dei favor, misericordia & dilectio; quâ credentes complectitur, insinuatur. Reliquæ minus principales à principali hac dependent. Ut quando notat, semel: dona gratuita Spiritus sancti, credentibus infusa. 1. Corinth. 1, 4. Gratias ago Deo meo semper pro vobis, in gratiâ Dei, quæ data est vobis in Christo Jesu. Ephes. 4, 7. Unicuiq; nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi, 1, Pet. 4, 10. Sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Iterum compensationem doni gratis dati, Luc. 17, 9. Num gratiam habet servo illi? Tertiò gratiositatem seu comitatem; quâ quis bonorum amorem sibi conciliat. Luc. 2, 52. Act. 2, ult. Quarto Eleemosyna gratia etiam nominatur Apostolo, 1. Corinth. 16, 3. ut referant τὴν χάριν ὑμῶν (Beneficentiam reddit Erasmus) Hierosolymam. Videantur Chemnitius in L. C. loco de Justif. p. m. 285. & alii.

XII. 6. Salus est duplex. Inchoata sive viæ: Tranquillitas sc. Conscientiæ ex ὑποθεσίᾳ indubitatis ἠωεῖσιν ἀγαθῶν acquisita: vel consummata sive patriæ: post hanc vitam consequenda. De utraq; certus esse fidelis potest, sed quo discrimine, post dicetur.

XIII. Evolutâ terminorum ambiguitate proximum est, ut verum & genuinum Controversiæ statum eruamus, quem in multas formas invertere; & sic extra oleas vagari, non novum est adversariis. Removeamus ergo quæstiones vel falsas vel heterogenas, usq; dum veram inveniamus.

XIV. Sequestramus à Quæstione nostra 1. Fidem Hæreticorum: qui erroneas falsasq; opiniones cum fundamento pugnantibus amplectuntur, fovent, ac pertinacius defensitant. Hæreses enim cum inter opera carnis, e regno cælorum excludentia, numerentur: Gal. 5, 20, 21. in hæreticos veram fidei ἀληθεῦς πίστεως competere non posse, certum est.

XV. Se

XV. Segregamus 2. Inanem fidei persuasionem Epicuræorum & impœnitentium: qui passim vitam per concessas voluptates transigentes, impunitatem nihilominus & gratiam Dei sibi promittere audent. Mendax hoc fidei simulacrum, ne nomen quidem fidei meretur, quam vivam & per charitatem efficacem esse oportere scimus.

XVI. Separamus 3. Fidem historicam & generalem quâ etiam Hypocritas. Act. 26, 27. & ipsos dæmones Jac. 2. 19. prædicos esse posse; constat.

XVII. Nec quaeritur 4. de Fide magnâ, inconcussa, semper, & ab omni infirmitate liberâ. Experiuntur enim fideles Fidem innatæ imbecillitatis respectu concuti aliquoties & fluctuare, præsertim sub cruce aut luctâ tentationis: & fides talis quamvis infirma, modo in verum feratur objectum, Christi meritum, vera est; nec obstat, quod hæsitacionem aliquam nonnunquam conjunctam sentiat. Illius namq; duplex genus; unum quod fidei naturam planè destruit: alterum quod fidem nonnunquam comitatur: quomodo sunt nonnulli morbi, qui non possunt consistere cum sanitatis parte ullâ, & à quibus natura superatur; aliqui sunt: qui cum aliquâ sanitatis portione consistunt. Qui sic dubitat, ut ipse dubitationi obluctetur, tandemq; eluctetur; ille ita dubitat, ut hoc non impediatur, quo minus verâ sit fide præditus, etiamsi exiguâ. Facit hoc fidelis, & infirmitates hujus modi fidei deprecatur, emendationem & incrementa petit cum patre lunatici, Marc. 9. 24. & Discipulis. Luc. 17, 5.

XIIX. Nec controvertitur 5. proprie de Certitudine electionis, & finalis perseverantiæ. Sint enim licet hæ conjunctæ & affines quæstiones, præstat tamen cum justificatione eas non confundere, quod non utriusq; quoad omnia, par sit certitudo.

XIX. Nec disceptatio nunc instituitur 6. An certitudinis & fiducia illius fundamentum in nostris viribus meritisq;

B

ritisq;

ritisq̄ue statuendum. *Apage cum lubrico hoc & arenoso fun-
damento. Præsupponimus fiduciam unicè in Deo per Chri-
stum esse collocandam juxta promissa divina in Scripturis pro-
mulgata: non in hominum operibus debitis, imperfectis, rigo-
rosūmq̄ æterni judicis examen, sine misericordiâ ea discutere vo-
lentis, non ferentibus. Illinc certa solida consolationis & salutis
spes affulget: hinc lata ad perpetuos animi angores & desperatio-
nis præcipitia via se aperit.*

*XX. Nec 7. in controversiam venit: Cognitio naturalis. An
quis per lumen naturale intellectus certò & evidenter scire possit,
an sit in gratia? Hoc enim neminem posse, facile largimur omnes.*

*XXI. Vel etiam 8. Extraordinaria: quæ hodie amplius
non datur; & frustrâ aliæ, extra Scripturam, revelationes de fi-
de & doctrinâ expectantur.*

*XXII. Vel 9. Certitudo individualis fidei Scripturâ
expressa, quandoquidem illa de singulis individuis & p̄ totū tale
quid non exponit.*

*XXIII. Nec ultimò & 10. propriè lis nobis cum Pontificiis est
de Consummatâ Salute. Nam ut thes. 12. distinximus: Salus du-
plex est: Inchoata una, quæ in remissione peccatorum consi-
stet, & homini credenti in hac vitâ confertur. De istâ credens, ab-
solutè & infallibiliter certus esse potest. Alia est consum-
mata, beatitudinem gloriæ respiciens, & post hanc vitam de-
mum conferenda. De hac non absolutè ut de priori, sed eâ tan-
tūm conditione infallibiliter fidelis certus est, ut nisi ipse ma-
litosè à Deo discedat, & fidem pertinaciter abjiciat, de conse-
quendâ salute nil dubitare habeat.*

*XXIV. Jam igitur sepositis iis omnibus, quæ quæstionem
propriè non attingunt, non difficile erit veram Controversiæ sibi
formare. Et hæc est. An verè fidelis & justificatus; fide
non hypocritica, non historica tantūm & generali, sed*

ve-

verâ fiduciali, non suis operibus, sed Christi merito u-
nicè innitente, certus esse possit & debeat, ex Scripturæ
ordinaria revelatione, in præsentî sibi peccata esse re-
missa, & se apud Deum in gratiâ esse? Nos moti invidiis
fundamentis affirmativam amplectimur. Pontifici contra: pe-
riculum metuentes quæstuosæ suæ nundinationi, levibus instructi
rationibus in negativam eunt sententiam. Conferemus utramque.

SECTIO II.

Κατασκευή.

XXV. Positam thesin sententiæ nostræ de Certitudine bene-
volentiae Divinæ: quam justificatus fide verâ, interveniente me-
rito Christi certò sibi promittere possit, demonstrant ac roborant:
Scriptura: Rationes ex Scriptura: Primitiva Ecclesia:
Adversariorum Confessio.

XXVI. Scriptura sententiam nostram stabilit: & dictis
& Exemplis.

XXVII. I. Dicta ordinis & methodi causâ certis quibusdam
classibus includi possunt.

XXVIII. Prima continet voces fidei certitudinem i-
p̄sis apicibus & genuinâ significatione asserentes. Ap-
pellatur enim ἡ πίστις ἐλπίζομένων. Ebr. 11, 1. De vocibus his
quamvis dissideant interpretes, & quidam dictionem ἐλπίζομένων
activè accipiant, ut idem sit, quod hominum sperantium:
sitq; hic sensus: fides est substantia sperantium, id est, vita
& anima, quasi sustentans hominem, coelestia bona spe-
rantem; alii exponant passivè, ut idem sit, quod speratarum
rerum, hoc sensu, fides largitur esse rebus speratis, easque
in animo sperantis quasi vivere & existere facit; quæ ex-
positio Bellarm. lib. 1. de Justif. c. 5. probatur: Nos tamen aptif-

B 2

simam

firmam Lutheri versionem censemus reddentis: Der Glaube ist
 eine gewisse Zuversicht des / das man hoffet; ita ut ὑπόστασις
 hoc in loco immotam fiduciam notet. Unde etiam inter-
 pres Syrus ἐμφοτικωτάτως hæc verba transtulit. Fides est
 persuasio de his quæ sunt in spe, ac si illis essent in effe-
 ctu; ubi nomen **אֱמוּנָה** certam persuasionem, infert (à radice
אָמַן persuasit) & pro voce græca πεισμονή Gal. 5, 8. & πληροφο-
 ρία 1. Thess. 1. 5. Coloss. 2, 2. substituta invenitur. Eodem sensu
 apud Græcos vox ὑπόστασις crebrò accipitur, quæ ἀπὸ τὸ ὑφι-
 στάναι à subsistendo dicta est, & propriam ac originali significa-
 tione importat firmam mentis subsistentiam, quando ani-
 mus in semel conceptam fiduciam firmiter subsistit ac per-
 sistit. Exempla hujus significationis in sacris passim obvia sunt,
 Ps. 38, 11. juxta distinctionem, Ebr. 39, 8. Et nunc quæ est expe-
 ctatio? nonne Dominus? & substantia mea ad te. LXX. vo-
 cem ὑπόστασις habent, & eam verbum Ebraicum **תְּהִיָּת** quod spem
 & expectationem notat, expresserunt. Item Ps. 68, 2. ἐν ἐπιγλήω εἰς
 ἰλυὸν βυθῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ὑπόστασις, Inductus sum in limum
 abyssi, & non est subsistentia; non habeo in quo figam pedem.
 In Ebraeo verbum **יָדָעָה** statum sive stationem, fundamentum si-
 gnificat. 2. Corinth. 9, 4. Ne cum venerint Macedones mecum,
 & invenerint nos imparatos, erubescamus nos, τῇ ὑπόστασις ταύτη
 τῆς καυχήσεως, in hac fiduciam gloriationis. Et c. 11, 17. ubi vox ea-
 dem recurrit. Luculentissimus in hanc rem locus est Ebr. 3, 14.
 μέτροι γεγόναν αὐτῶν τοῦ χειρῶν, εἰς πῆρ τῶν δεξιῶν τῆς ὑπόστασις
 μέχρι τέλους βεβαίαν κατὰ χωρῶν. Conferatur vers. 6. ubi mut a-
 tis non nihil verbis, eadem sententia præmittitur, & quid ὑπόστα-
 σις hæc significet, clarissimè patebit. Verba hæc sunt: Χειρὸς δὲ ὡς
 ἕως ἰπὶ τὸν οἶκον αὐτῶν. ὁ οἶκος δὲ ὁμοῦ ἡμεῖς, εἰς πῆρ τῶν παρρησιῶν
 καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος, μέχρι τέλους βεβαίαν κατὰ χωρῶν.
 Hic παρρησία & καύχημα τῆς ἐλπίδος dicitur, quæ postea ὑπό-

εὐαίσις. Adjungere hîc possumus ex profanis Scriptoribus hujus si-
 gnificationis exempla. Diod. Siculus lib. 15. Θεβαῖοι καὶ τὴν ἰδίαν
 ὑπόστασιν, ἔπεισθησαν. Thebani qui id sibi firmissimè per-
 suaserant, admissi non sunt. Idem lib. 16. ἐπήρε δὲ αὐτὸν πρὸς τὴν
 ὑπόστασιν αὐτῶν ὄνειρον ἔμφασιν δούσ μεγάλῃς αὐξήσεως καὶ δό-
 ξης. Illum (Onomarchum intelligit) tantâ confidentiâ erexit so-
 mnium, magnas opes & gloriam ei ostendens, Polybius l. 6. de Ho-
 ratio Coclite. ἔχου τὴν δυνάμιν, ὡς τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν καὶ τὸ λῆμα
 καταπεπληγμένων τῶν ἐναντίων. Hostibus non tam robur, quàm
 imperterritam animi fiduciam & audaciam metuentibus.

XXIX. Vocatur 2. etiam fides loco modo allegato ex Episto-
 lè ad Ebr. ἔλεγχος τῶν μὴ βλεπομένων, id est, certa proba-
 tio & evictio rerum non apparentium; ac veluti repræ-
 sentatio. ἔλεγχος enim certum & evidentissimum argu-
 mentum est, quo adducimur, ut fateri cogamur, rem
 ita & non aliter se habere. Ita usurpatur ἔλεγχος & ἐλέγχειν
 Job. 3, 20. 1. Corinth. 14, 24. Tit. 1, 9. 2. Tim. 3, 16.

XXX. Aliis præterea nominibus Fides insignitur, quæ omnia
 fiduciam & certitudinem non obscure innuunt. Ut cum 3. dicitur
 πληροφροῦν, id est, firma animi & plena persuasio, Ebr. 6,
 11. cap. 10, 22. Rom. 4. 21. Notanda vocis emphasis. Descendit ea à
 voce πληροφροῦν, quod Apostolo Paulo significat, pleno animi
 assensu ac motu aliquid agere: ut patet ex exemplis. Rom.
 14, 5. Unusquisq; in proprio sensu πληροφροῦν, certâ notitiâ
 constituat, pleno animi assensu statuatur. 2. Tim. 4, 5. mi-
 nisterium tuum πληροφροῦν, id est, monstra te esse ministrum
 Christi certis & firmis documentis, quod fit constanti & sedulâ ad-
 ministratione. Ibid. vers. 17. Ut per me prædicatio (Evangelii)
 πληροφροῦνη, id est, diligenter ac seriò promoveatur. Sic, πε-
 πληροφροῦν μὲν πρῶτα. Luc. 1, 1. dicuntur nota, certissima
 ac indubitata, sive ea quæ certis testimoniis ita sunt comprobata,

85
 ne quidem ambigere de iis liceat. Adde locum Ecclesiastæ cap. 8, in
 qui iis quæ modo diximus lucem non exiguam accendere potest.
 Fontes sic habent: **מָלֵא לֵב בְּנֵי הָאָדָם לַעֲשׂוֹת רָע**
 plenum est cor filiorum hominum in his ad faciendum
 malum; quâ phrasi Ebræi summam audaciam exprimere solent.
 Sic Ahasverus Esth. 7, 5. de Hamane internecionem Estheræ &
 ejus populo meditante: Quis ille, ait, quem implevit cor
 ejus, ut faceret sic? ut Ebræa verba sonant, quasi diceret: quis
 eò audaciæ pervenit, ut &c. Confer ex N. T. Act. 5, 3. **LXX.**
 emphasis phrasedos hujus commodissimè exprimi posse censuerunt
 nostro verbo **πληροφορεῖν**, unde verterunt: **Διὰ τοῦτο ἐπληροφο-**
ρήθη καρδία ὑμῶν τῶ ἀνθρώπων ἐν αὐτοῖς τῶ πειθήσει τὸ πνεῦμα. *Aqui-*
la, ἐτόλμησαν; Symmachus, ἀφόβως καρδία οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων
κακουργουῶσιν. Patet hinc propriâ vocis hujus significatione sum-
 mam confidentiam involvi.

XXXI. Elegans est metaphora, à quâ desumptam verbi hu-
 jus significationem censet Flacius part. 1. *Clav. Script. in voce*
Plerophoria: à navibus videlicet cum plenis & inflatis ve-
lis incitatae feruntur. Videtur enim similitudo quædam na-
 vium plenis velis euntium, & animorum plenâ persuasionem ac spe
 aliquid concipientium & agentium. Nec dispar est ratio fidei,
 cui non sine causa, ab Apostolo *πληροφειας* nomen inditur.
 Nam & illa verbo Dei & Spiritus sancti interno adoptionis testi-
 monio, velut secundis ventis incitata, omnesq; dubitationum sco-
 pulos securâ prætervehens, rectissimo ac inoffenso cursu, ad tutissi-
 mum gratuitæ peccatorum remissionis, ac gratiæ divinæ portum
 contendit ac appellit.

XXXII. Habet porro 4. Fides in sacris τῆς παρρησίας nomen.
 Eph. 3, 12. Ebr. 3, 6. cap. 4, 16. c. 10, 35. 1. Joh. 3, 21. παρρησίαν au-
 tem dicimus magnam libertatem & insignem animi fidu-
 ciam. Conjungantur ex versione **LXX.** Joh. 22, 26. εἶτα παρρη-
 σία

διαθήσῃ ἐναντὶ κυρίου, ἀναβλέψας εἰς τὸν ὕψανὸν ἰλαρῶς, id est, magna cum confidentiâ coram Domino comparebis, & audebis lætos in cælum oculos sustollere. Psal. 12, 6. παρρησιάσμεθα ἐν αὐτῇ, Luth. Daß man getrost lehren sol, Illustris locus est Sap. 5, 1. ubi timiditas ac terror impiorum in extremo iudicio, & confidentia ac exultatio justorum conferuntur, ac opponuntur invicem, & hæc ita describitur: Τότε σήσεται ἐν παρρησίᾳ πολλῇ ὁ δίκαιος. Vulgat. In magnâ constantiâ. Luth. mit grosser Freudigkeit.

XXXIII. Nominatur etiam 5. πεποίθσις Fides, id est, firma persuasio, Eph. 3, 12. Phil. 3, 4. Attendatur vocis significatio ex 2. Reg. 18, 19. ubi LXX. τίς ἡ πεποίθσις αὐτῆ, ἐστὶν ἡ πέποιθας? Quenam est hæc fiducia, quâ tu fidis? Luth. Was ist das für ein Trost/darauff du dich verlässest? In Ebræo extat R. פוֹזָה, quæ omnium Lexicographorum consensu, fidere, firmiter inniti, securum esse notat: Et semper opponitur timori & dubitationi. Consulatur Lexicon Forsteri & Pagnini. Et contextus ac historia ostendit verba hæc esse Rabfacis ad Ezechiam Regem, exprobrantis ei summam & extremam audaciam, quod auxilio Jehovæ sui fisis, tanto exercitui, cui nec robore nec numero par erat, opponere se auderet.

XXXIV. Reliqua Fidei Epitheta conjungemus; ut cum dicitur 6. πρῶτος ὁ λόγος ἐν ἡμῶν καρδίᾳ καὶ κενώμεθα, Rom. 5, 2. 7. δέχομαι, Joh. 6. ult. Matth. 9, 22. 8. κατάληψις vel apprehensio. Phil. 3, 12. 9. λήψις Χριστοῦ, receptio Christi, Joh. 1, 12.

XXXV. Ex his jam fidei proprietatibus & nominibus, pro Certitudine gratiæ tale exsurgit argumentum. Illi qui tali fide præditi sunt, quæ est fiducia, firma persuasio, πλῆθος εὐεχίας, ἐλεγχος, πίστις, &c. illi tali fide de remissione peccatorum, & gratiâ Dei certi esse possunt. Atqui veri fideles tali fide præditi sunt. E. Major suâ luce radiat. Nec Minor operosâ probatione indiget, quæ & ex nomine fidelium & Scripturâ passim clarescit.

XXXVI. *Altera* Dictorum Classis comprehendit ea Scripturæ loca, quæ fidei scientiam & certam notitiam adsignant. *Johan.* 14, 17. Vos autem cognoscetis eum, qui apud vos manebit, & in vobis erit. *1. Cor.* 2, 12. Nos non mundi spiritum accepimus, sed spiritum qui est ex Deo, ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis. *2. Cor.* 5, 1. Scimus quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, &c. *1. Joh.* 3, 14. Scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. *Et c.* 4, 13. In hoc cognoscimus, quoniam in ipso manemus, & ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis, & c. 5, 13. Hæc scribo vobis, qui creditis in nomen Filii Dei, ut sciatis, quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomen Filii Dei. *v.* 19. Scimus, quoniam ex Deo sumus. *Rom.* 8, 28. Scimus, quod diligentibus Deum omnia in bonum cooperantur. *Argumentamur:* Quodcumq; probè quis scit, & cognoscit, de eo non potest non esse certissimus. Sed fideles justificationem suam & adoptionem in filios Dei probè sciunt, & cognoscunt. *E.* de eâ non possunt non esse certissimi. Major manifestissima est. Scientia enim & cognitio rerum certarum, non dubiarum est; & ab opinione hoc ipso differt. Minor ex dictis patet.

XXXVII. Tertia classis complectitur dicta certitudinem fidei laudantia ac inculcantia; dubitationem verò ac infirmitatem reprehendentia. *Christus ad Paralyticum* *Matth.* 9, 2. *Ἰάσοῦ τέκνον,* Confide fili, remissa tibi sunt peccata tua. *Ad Hæmorrhoidiam* *cap. eod. v.* 22. *Ἰάσοῦ θυγατήρ,* Confide filia, fides tua te servavit. *Hæc autem Fides* cujuscumodi fuerit, exprimit idem *Matthæus*; Dicebat enim apud se: si solùm tetigero vestimenta ejus, servabor. *In scholâ Papiſtarum* edocta dixisset: si tetigero vestimenta ejus, fortè servabor,

bor,

bor, aut spero me servatum iri; at illa prorsus Catholicè, & nobiscum: Servabor. Fairum quoq; Principem Synagogæ, ad nuntium servorum de obitu filia animum despondere incipientem erigit Salvator, & ad confidentiam hortatur, Luc, 8, 20. Ne time, saltem crede, & salvabitur. Hæc quoq; fidei certitudo & firmitas commendatur. Ebr. 13, 9. Καλὸν χάριτι βεβαιῶσαι τὴν καρδίαν. Et 1. Petr. 1, 13. Jubemur τελείως perfectè sperare in eam quæ offertur nobis gratiam in revelatione Jesu Christi.

XXXVIII. Contra hæsitatio & infirmitas Fidei acriter & disertis verbis à Christo reprehensa est. In discipulis, Matth. 6, 30. Si foenum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, nonne magis vos, ὀλιγόπιστοι, minimæ fidei Luc. 12. ubi eadem Christi concio annotata est, veantur μετεωρίζεσθαι, v. 29. id est, animo vagari, ut solent meteora in aëre, quæ nullam habent constantiam, & levi aurâ huc illuc impelluntur. Theophylact. in hunc locum: μετεωρισμὸς λέγει τὸν πειρασμὸν ἢ τὴν τῶν λόγων ἀσπίδων πειφορὰν ἄλλο καὶ ἄλλο ἐν θυμῷ κινεῖται. Et rursus Matth. 8, 25. Et accelerunt ad eum discipuli, & suscitaverunt eum, dicentes: Domine salva nos, perimus. Et dicit ad eos Jesus: Quid timidi estis ὀλιγόπιστοι. cap. 16, 7. Cogitabant (Apostoli) inter se, dicentes, quia panes non accepimus. Sciens autem Jesus, dixit eis: Τί θαυμάζετε ἐν ἑαυτοῖς ὀλιγόπιστοι. In Petro specialiter Matth. 14, 31. cum ad se in mare è navi vocatus turbinem venientem timeret, ac mergi inciperet: Exiguâ fide prædite, inquit, εἰς τί ἐδίστασθε; Significantè utitur verbo διστάζειν, quo significatur animus huc illuc impulsus, & in varias sententias quasi divisus; qualis esse solet dubitantis, qui verè est ἀνὴρ διψυχοῦς, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. ut eum Jacob. vocat c. 1, 8.

XXXIX. Firmum hinc sententiæ nostræ præsidium. Si enim
C tàm

tam serio à Christo fidei certitudo & confidentia præcipitur, dubitatio prohibetur & carpitur, omnibus fidelibus illam in exemplum, quod imitentur, hanc quod fugiant, proponi: vident, qui non sunt cæci; aut, quod in proverbio est, cucurbitas lippiunt.

XL. Quamvis enim dicta posteriora dubitationem increpantia, fidem generalem; quæ pro objecto omnipotentiam Dei habet, propriè respicere non negemus; tamen ab hac ad fidem justificantem validissimè concludere licet. Quod si namq̃ in rebus corporalibus, & hanc vitam concernentibus, nec absolute promissis; de omnipotentia & propensa Dei voluntate, nequicquam dubitandum: quanto minus in spiritualibus bonis, remissione peccatorum, gratia & vita eterna, fidelibus certò promissis, de Dei misericordia & benevolentia ambigendum fuerit. Addatur his, quod Paulus Rom. 14, 23. pro Synonymis habet: quicquid non est ex fide, & quicquid fit dubitante conscientia; & affirmat dubitationem non tantum per se vitium esse, sed etiam alia vitia corrumpere; ut peccati rationem induant.

XLI. Quarta classis exhibet dicta clarissima, Spiritus S. internum testimonium & obsignationem exponentia. Deus non tantum externo verbo gratiam credentibus in Christo promissam offert, & testatà abundè facit; sed insuper ut firmior sit promissio, eandem in illorum cordibus, Spiritus sui testimonio & signaculo statuminat, applicat, ac confirmat; juxta hæc dicta Rom. 8, 15, 16. Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis Filiorum Dei, in quo clamamus Abba pater. Ipse Spiritus reddit testimonium spiritui nostro, quod sumus Filii Dei; si autem Filii utique & hæredes. Gal. 4, 6. Misit Deus Spiritum Filii sui, in corda vestra clamantem Abba pater. 1. Corinth. 2, 12. Nos accepimus Spiritum qui ex Deo est,

uc

ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis. 2. Cor. 1, 21. 22.
 ὁ θεσπιστὴρ, qui confirmat nos vobiscum in Christum, &
 qui unxit nos Deus. ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, qui & obfi-
 gnavit nos, & dedit arrhabonem Spiritus in cordibus
 nostris. *Conjungantur Eph. 1, 3. 14. c. 4, 30.*

*XLII. Stipatum hic argumentorum agmen vide, contra Pa-
 pisticam dubitationem ab Apostolo eductum. 1. Credentibus datur
 Spiritus ἰσοθεσίας, non servitutis; profligat ergo & pellit o-
 mnem timorem servilem, omnia incertitudinis ac dubitationis
 Spectra.*

*XLIII. 2. Per illum donatum sibi spiritum clamant fide-
 les Abba pater: qui clamor certè non nascitur in dubio vel pa-
 vido, sed fiducia & spe pleno pectore. καλέω enim & clamare,
 non est timidè ac meticulosè quædam verba mussitare, instar tre-
 pidantium ac dira sibi metuentium, metuq; vocem præpediente sæ-
 pissimè obmutescantium; sed clarâ ac liberâ voce gaudium testari,
 Dei paternum affectum agnoscere, & filiali fiducia, ac certâ ex-
 auditionis spe, suas ad Deum preces & vota effundere.*

*XLIV. Plura audi. Spiritus ille 3. συμμαρτυροῦν, testimo-
 nium reddit spiritui nostro, quod simus filii Dei; non er-
 go conjecturali quâdam, sed certâ cognitione, & ipsius Spiritus S.
 fallere nescii, testimonio hoc sciunt credentes. Accedit huc testi-
 moniorum proprietates & ratio; quorum nulla simpliciter ad
 veritatem, quam vocamus, objecti, sed certitudinem pro-
 priè subjecti ingenerandem faciunt. Scilicet quicumq; testimonium
 dicit, etsi necessariò attendat rei, cui testimonium perhibet, veri-
 tatem, tamen hunc scopum sibi ultimum figit, ut illam verita-
 tem persuadeat ei, apud quem hoc testimonium dicit. Unde
 etiam majus minusve testimonium dici solet, non à certitudine
 objecti, cujus veritati in se nihil accedere vel decedere potest ullo
 testimonio, sed propter majus minusve momentum, ad persuaden-
 dum*

dum id, quod se semper habet eodem modo. Hinc jam quid de testi-
monio Spiritus S. sentiendum sit, patet: nimirum, non tantum de
veritate doctrinae caelestis ac benevolae voluntatis Dei in cordibus
fidelium Spiritus S. testatur, sed sic testatur, ut testimonio vere
divino conscientiam ἀπερὶ τῶν reddat.

XLV. Illustrant hanc Certitudinem quam in cordibus cre-
dentium Spiritus S. gignit 4. similitudines σφραγίδος & δέρας
ἑῶν & solidae consolationis plenissima. Σφραγίδος ad roboran-
dam testimonii authoritatem, & iis rebus, quas certissi-
mas & extra dubitationem omnem positasse volumus,
adhiberi solent. Vid. inf. th. 65. Et est hic quaedam varietas.
Alia enim sigilla simpliciter ad rei pertinent certitudinem,
quomodo Reges diplomatibus suis sigilla appendunt, & in priva-
tis contractibus contractuum tabulas sigillo nostro munimus. Alia
spectant personae certitudinem, quae & ipsa obsignari dicitur,
id est, signo aliquo particulari insigniri, ut sciat se in censum illo-
rum receptum, ad quos jus vel privilegium aliquod speciale perti-
neat. Sic Rex equitum suorum cervicibus auream torquem cir-
cumjicit, & gestare concedit, ut certi sint, non tantum esse ali-
quot equites, quibus aliquid sit privilegii, sed multo magis, ut sin-
guli nominatim se hujusmodi equites norint, & proinde eorundem
privilegiorum participes. Ad posterius signaculi genus referri de-
bere hoc Spiritus S. verba ipsa indicant, cum nos obsignari
Paulus scribit. Obsignantur ergo Spiritu S. fideles ac credentes,
velut singulari filiorum Dei tesserâ, non tantum ad generalem
persuasionem, sed ut singuli statuunt, sibi quoque indubitato factas
& collatas promissiones divinas; ac ne dubitent, se ex eorum quoque
esse numero, quibus Deus bene cupiat, & si à fide, in qua stant, non
defecerint, aeternam gloriam beaturus sit.

XLVI. Elegans etiam vocis alterius Arrhabonis empha-
sis est, quod Spiritui S. hic tribuitur, & ad pulcherrimam hanc
de

de Certitudine Fidei doctrinam non leve robur confert. Est autem origine Ebraica: עֲרָבוֹן (à rad. עָרַב quæ formaliter miscere significat; deinde ad varia transfertur, & spondere ac fidejubere significat, cum quis se suaq; alterius negotiis immiscet) & legitur. Gen. 38, 17. Dixit: Mittam tibi hœdum; illa dixit: patiar quod vis, si dederis mihi arrhabonem, donec mittas quod polliceris. Sic vox עֲרָבוֹן pro sponsione occurrit. Prov. 17, 18. 1. Sam. 17, 18. Et obsides בְּנֵי הַתְּעָרְבוֹרִים filii sponsionum vocantur. 2. Reg. 14, 14. Ex quibus locis genuina vocis hujus significatio hæc esse colligitur, quod notet pignus seu symbolum, quo promissio seu fidejussio firmatur; & quod quasi rem secuturam repræsentat, cujus loco datur. Sic Latinis arrha sumitur pro parte aliquâ persoluti pretii, quâ promittitur persolvenda summa reliqua. Egregiè hæc jam Spiritui sancto competunt, & consolationem insignem applicata subministrant. Salvi sumus, sed spe, Rom. 8, 24. interim variis tentationibus fides & spes nostra obnoxia, flagellatur & impellitur: ne itaq; de bonâ Dei erga nos voluntate, remissione peccatorum, adoptione & vitâ æternâ dubitatio, animum ægrum lancinaret, obsidem, pignus & arrhabonem Spiritus sancti in corda nostra Deus optimus misit, ut contra dubitationem omnem muniti, salutis consequendæ spem certam conciperemus.

XLVII. Argumenta quæ pro certitudine salutis in hac Dictorum Classe suppeditata fuere plurima, hoc generali Syllogismo includi possunt: Quicumq; Spiritum S. habent, certi fiunt de justificatione & spe salutis suæ. Omnes autem fideles habent Spiritum S. Ergo. Minorem firmant quicumque loci fidelibus dari Spiritum sanctum pronunciant. Pro Majori militant loci in hac classe thesibus superioribus adducti, efficaciam Sp. sancti, testimonium, pignus & arrhabonem describentes.

XLVIII. In Quintam & ultimam Dictorum Classem
loca-

583
locamus ea, quæ Fidei nostræ probationem & examen à nobis requirunt. *Ut 2. Corinth. 13, 5. Vosmetipsos probate, num in fide firmi sitis, vos ipsos tentate: Annon agnoscitis vos ipsos, quod Christus in vobis est; nisi reprobis estis, At spero fore, ut cognoscatis, nos non esse reprobos. 1. Corinth. 11, 28. Probet homo semetipsum.*

XLIX. Colligimus hinc ita: Quicumque seipsum probare & explorare debent, num in fide sint, an verò reprobis, in illis præcedere oportet certam fidei & justificationis cognitionem. Fideles in his locis jubentur seipsum probare, num in fide sint, &c. E. Majoris connexio patet ex naturâ probationis propriè dictæ. Illa enim semper discernit verum à falso, id autem non potest, sine certâ & præviâ veri illius cognitione. Quamdiu nondum mihi certò persuasum est, hoc genuinum aurum esse, quod præ manibus est, nec ab adulterino, vel etiam orichalco aut cupro discernere illud & probare possum. Probatio ergo præsupponit rei probandæ certitudinem. Ulterius contra Pyrrhonicos & Scepticos illos in Papatu, omnia in dubium revocantes, cum Apostolo fortissimum hoc telum torquere possumus; in quo, si retundere possint, vires suas experiri eos jubemus. Quicumque non agnoscunt se in fide, & Christum per eam in sese esse; imò docent, agnoscere non posse, num quis in fide & Christo sit, reprobis sunt. At Pontificii non agnoscunt se in fide, & Christum per eam in sese esse; imò docent, &c. E. Major Apostoli est, Minor Pontificiorum dogma. Et vicissim: Qui non agnoscunt se in fide esse, reprobis sunt. At fideles reprobis non sunt. Conclusio facilis.

L. Hactenus Scripturæ Dictis Sententia nostra statumina nata est; nunc II. Exempla Virorum aliquot sanctissimorum videamus, quos eadem nobis in scenam producit, ut in his fidei cer-

itudinem singulis commendat, & à dubitatione terribilissimâ avocet.

LI. Primum est Abrahami, Patris credentium, cujus fides, Rom. 4. ita graphice depingitur, ut certissimam in promissionibus divinis confidentiam fuisse clarissimè appareat. Dicitur enim, quod contra spem in spem crediderit, ut fieret pater multarum gentium, v. 18. quod non infirmatus sit in fide, cum consideraret corpus suum mortuum, cum ferè centum esset annorum, & vulvam mortuam Saræ, v. 19. & quod in re promissionibus Dei non hæsitaverit diffidentia, sed confortatus sit fide, dans gloriam Deo, v. 20. quod firmiter crediderit, quod quæcunque promissit Deus, potens est & facere. v. 21. Hæc non verba, sed fulmina sunt, ut addit magnus noster Chemnitius, contra Tridentinum Concilium, quod dicit, nemini, qui in fiducia remissionis peccatorum, juxta promissionem, acquiescit, peccata remitti.

LII. Alterum est Davidis. Quis nescit, quantâ ille confidentiâ Dei gratiam, favorem & auxilium in omnibus fermè Psalmis sibi polliceatur? quàm firmiter promissionibus divinis adhaerescat, & in iis se soletur? Psalm. 23, 4. Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Psalm. 27, 1. Domine salus mea, quem timebo? à quo trepidabo? Psalm. 31, 1. In te Domine speravi, non confundar in æternum. Hæcine verba Papista dices trepidantis aut dubitantis? si voles, Solem eadem operâ in meridie lucere nega.

LIII. Tertium Jobi, qui jam olim, nondum plenè exortaveritatis Christianæ & Evangelii jubare, suam non tantum de gratiâ Dei, sed gloriosâ etiam resurrectione haustam spem ac fiduciam firmissimam verbis perspicuis testatur, c. 19, 25. Scio quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terrâ resurrecturus sum, & rursus circumdabor pelle istâ, & in carne meâ videbo Deum, &c. Consideratione dignus sermo.

Uti

Ultitur 1. verbo *ἔσθω* quod significat, plenè, certò ac indubitacò scire. Vide sis hæc loca, Gen. 15, 13. 1. Sam. 24, 11. Psal. 139, 2. Psalm. 144, 3. 2. Resurrectionem non tantum in genere, omnium hominum, sed suæ ipsius carnis resurrectionem, & in resurrectione redemptionem credit; nec mundi in genere, sed suum se Redemptorem scire fatetur, ac se visurum eum hisce oculis suis sperat. Non ergò nudè credit, sed applicat, perinde ut Paulus Galat. 2, 20. Hoc quod jam vivo in carne, per fidem filii Dei vivo, qui dilexit ME, & tradidit semetipsum pro ME.

LIV. Quartum & illustre planè ad sententiam nostram exemplum est Apostoli Pauli. Sic ille Roman. 8, à v. 31, ad fin. Si Deus pro nobis quis contra nos? qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum; quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit? Quis accusabit adversus electos Dei? Deus justificat; Quis est qui condemnet? Christus Jesus qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui est ad dextram Dei, qui etiam interpellat pro nobis, Quis igitur nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? sicut scriptum est; Quia propter te mortificamur totâ die, æstimati sumus sicut oves occisionis. Sed in his omnibus superamus, per eum qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neq; principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Jesu. Quid potuit ad summam confidentiam ab Apostolo dici apertius, accommodatius vel magnificentius? Pensitentur & verba & res.

LV. Verba selectissima sunt, nec infra rei majestatem. Notentur

etur

tur hic 1. Crebra & cumulata interrogationes: Quis condemnabit? quis separabit? quis contra nos? quæ sunt animi præsentis, & extra omne periculum securi. Solet earum negativarum maximè usus esse in rebus quas lummoperè asseverare volumus, ex indole sermonis Ebræi, quod nescire non possunt, nisi qui hunc juxta cum ignarissimis ignorant. 2. Verbum $\pi\acute{\epsilon}\pi\delta\sigma\mu\epsilon\upsilon$ Apostolus adhibet v. 38. quod ut demus Bellarmino promiscuum esse, & probabilem interdum persuasionem significare, præsertim ubi de re & salute agitur alienâ. Ut Rom. 15, 14. 2. Tim. 1, 5. Ebr. 6, 9. nunquam tamen excludit certissimam. Sic pro infallibili fidei certitudine usurpatur, Rom. 14, 14. ubi jungitur cum $\omicron\iota\delta\alpha$, 2. Timoth. 1, 12. similiter. Et hanc significationem huic loco convenire, contextus docet; præcesserat enim talis oratio, in quâ nulla dubitationis vestigia deprehendi poterant, & illi vox $\pi\acute{\epsilon}\pi\delta\sigma\mu\epsilon\upsilon$ subjungitur. 3. Longo catalogo removet omnia, quæ speciem ullam habere possunt causarum adversantium, in quibus per $\iota\omega\epsilon\rho\theta\omicron\lambda\lambda\omega$ etiam numerat, quæ per se in hunc censum non veniunt. Cujusmodi sunt angeli, sine dubio hîc nominati $\epsilon\grave{\xi}\iota\omega\theta\epsilon\omicron\epsilon\omega\varsigma$, si ipsi angeli nos à charitate Christi avellere vellent. Conf. Galat. 1, 8. Hos autem non tantum negat nos diremturos ab eâ; sed ne posse quidem dirimere. Multa enim futura negari solent, etsi concedantur esse aliquando posse. Sed hîc utrumque Apostolus negavit. Extremus igitur securitatis & confidentiæ gradus exprimitur, ad quem nihil videtur fecisse reliqui. Ideò & subjicit 4. in his omnibus $\iota\omega\epsilon\rho\nu\iota\omega\mu\epsilon\upsilon$; ut Beza vertit, plusquàm victores sumus; Vulgatus vertens superamus, vim vocis non exhausit. 5. Voculæ hæ mihi, nos, indicant Paulo sermonem esse non de suâ tantum personâ, sed re communi, ad plures, fideles nimirum omnes, pertinente. Itaque cum dixerat in singulari $\pi\acute{\epsilon}\pi\delta\sigma\mu\epsilon\upsilon$, in plurali $\omicron\mu\acute{\alpha}\varsigma\chi\omega\rho\iota\sigma\tau\alpha\iota$ dicit, ut certitudinem illam gratiæ, quam intra semet sentiebat,

D omni-

omnibus fidelibus, in quorum se quoque numero certò censebat, & transcriberet. Communicationis talis exempla habes hoc c. v. 18. 1. Cor. 15, 51.

LVI. Res verbis magnificis nihil cedunt. Fundamenta, unde Paulus hanc suam & fidelium certitudinem deducit, solidissima sunt. 1. Protectio divina adversus mundi furores. Deus pro nobis. 2. Dilectio summa, in missione Filii proprii, & traditione pro nobis in mortem abundè testata, v. 32. 3. Justificatio gratuita, opposita conscientiae & legis accusationibus, v. 33. 4. Christi meritum, resurrectio, ad dextram collocatio, pro nobis intercessio, v. 34. 5. Charitatis Christi constantia in mediis periculis & afflictionibus. His fundamentis firmissimis spes salutis nostrae imposita nec vacillare nec decollare unquam potest.

LVII. Huc refer ejusdem Pauli spem confidentissimam manentis se in caelis salutis certissimae, quae illum sic animavit, ut tot tantisque malis, quae perferenda fuere, non fractus, non dejectus. constantis viri animum vultumque semper retineret. Ita enim 2. Timoth. 1, 12. Propter quam causam & haec patior, neque erubescō; novi enim (οἶδα) cui credidi: & mihi persuasum est (πέπεισμαι) quod potens sit, depositum meum servare in illum diem; aliquando nimirum certè redditurus.

LIX. Copulamus hanc exemplorum quadrigam argumento tali: Quodcunque viri sancti plurimi ex ἀληθοφροεῖα fidei sibi polliceri potuerunt, & in quo nobis in exemplum proponuntur: illud etiam fidelis quilibet, eadem fidei ἀληθοφροεῖα, sibi polliceri potest. Atqui certam peccatorum remissionem, ac gratiam divinam viri sancti plurimi sibi polliceri potuerunt; & in hoc nobis in exemplum proponuntur. Ergo & fidelis quilibet, &c. Ad Majorem ut nihil addam, Veritas ipsa pro eâ testimonium dicit,

Una

Una nempe omnium fides est, *Ephes. 4, 5.* quæ & illi salvati sunt, & nos quoque salvatum iri speramus, & quam illa in illis vim & *ἐνεργείας* exercuit, eandem etiamnum in fidelibus exserit. Nec vestigium in sacris reperire licet peculiaris revelationis sanctis illis factæ, quod ad fidei illorum certitudinem spectat. Minorem allata exempla demonstrarunt. Fuisse autem illa nobis ad imitandum proposita, docent dicta illa generalia, *Rom. 15, 14. 1. Corinth. 10, 11.* omnia videlicet quæ scripta sunt, ad nostram *ἡμετέραν* & *διδακτικῶς* scripta esse. De Abrahamo plana res, eum ut patrem credentium omnibus fidelibus fidei suæ exemplo prælucere, de quo *Rom. 4, 23.* disertè scribit Apostolus, quod non tantum scriptum sit propter ipsum, quia reputatum est illi ad iustitiam, sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus. D. Paulus etiam eam, in quâ sic gloriatur, fidem, cum Christianis omnibus communem se habere fatetur, *2. Cor. 4, 13.* & se exemplar & *ὑποτύπωσις* omnibus credituris præstitutum, *1. Timoth. 1, 16.* asserit. Idem de Jobo & Davide ex Scripturæ fine iudicium faciendum.

LIX. Hucusque Scriptura à nostræ sententiæ veritate stetit, eamq; Diçis manifestissimis & Exemplis clarissimis assertam dedit. Non desunt Rationes ex eadem petitæ, idem quoque probandi officium nobis præstituræ. Videamus.

LX. Primam suppeditare potest Promissionum divina-
rum Veritas. Evincitur illa 1. ab earum fine. Quorsum enim illæ fidelibus factæ sunt, nisi ut de gratiâ & charitate Dei illis quam certissimis esse liceret. Id Paulus indicat *Rom. 4, 16.* in-
quiens, Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio. Cui verò? Omni semini. 2. Proprietate, Non sunt divinæ promissiones ambiguae, ut Delphica illa olim Oracula, sed apertæ, veracis Dei ore prolatae, qui ab omni mendacio naturâ alienissimus, fallere nescit, *Rom. 3, 4. 2. Tim. 2, 13.* 3. Convenientia

cum verbo scripto. *Ut hoc in æternum manet, Luc. 21, 33. ita & promissiones.* 4. Evangelicarum & Legalium promissionum discrimine. *De his ob connexam conditionem perfectæ obedientiæ, nostræ verò corruptæ naturæ imbecillitatem, dubia semper conscientia relinquitur. In his utpote gratis, nec nostris operibus promerendis, acquiescit, & in certam gratiæ divinæ spem erigitur.* 5. Similibus. comparantur promissiones Dei petræ, *Matth. 7, 25. terræ firmæ, cui anchora tutò infigi potest, Ebr. 6, 19. pacto infallibili, Jer. 31, 33. desponsationi certissimæ, Os. 2, 19. Plura in hanc rem argumenta invenies apud D. Gerh. Tom. 3. de justif. § 38. à quo hæc habemus.*

LXI. Nos pro nostrâ sententiâ tale inde argumentumnectimus: Quicumq; jubentur promissionibus divinis fidem adhibere, jubentur de bonis in illis promissis certi esse. Atqui pii & fideles jubentur promissionibus divinis fidem adhibere. E. Minor singulis fermè Scripturæ paginis firmatur. Major liquet. Cum Deus veracissimus à parte suâ nunquam non promissa semel servare & possit & velit, cum promissio gratuita & spontanea sit, nullâq; necessitate extorta, nec opera nostra ei promovendæ vel implendæ quicquam faciant; fides etiam, quâ promissa bona manu veluti apprehenduntur, sua cuique ex effectis & indiciis ignota esse non possit.

LXII. Alteram nobis rationem suggerit Juramenti divini firmitas. Ezech. 33, 18. Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat. Et Job. 8, 5, Amen, Amen dico vobis, si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum. Cur autem Juramento hujusmodi sanctissimo promissiones suas, absq; hoc etiam verissimas, insuper munire voluerit sapientissimus Deus, indicat apertissimè Epist. ad Ebr. cap. 6, v. 16, 17, 18. Homines per majorem jurant, & omnis controversiæ eorum finis est

jura-

juramentum. In quo Deus abundantius volens ostendere hæredibus promissionis firmitatem & immobilitatem consilii sui, interposuit jusjurandum, ut per duas res immobiles, in quibus fieri non posset ut mentiretur Deus, validam consolationem haberemus, qui confugimus ad tenendam propositam spem. *Hinc August. l. 16. de Civ. Dei c. 32.* Quid est, inquit, Dei veri vivacisq; juratio, nisi promissionis confirmatio, & infidelium quædam increpatio. *Cum igitur benevolum suum affectum tam prolixè fidelibus suis Deus declararit, addito etiam sanctissimo juramento; extremè sanè impius sit, blasphemus, Deumq; mendacii arguere non horrens, qui de hoc vel dubitare leviter præsumeret. Qui enim non credit Deo, mendacem eum reddit, quia non credit testimonio, quod testificatus est in Filio, attestante B. Joan. 1, c. 5. 10.*

LXIII. Tertiam dat Rationem, precum nostrarum promissa certa exauditio, *Matth. 18, 19.* Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo, qui in cœlis est. *Matth. 21, 22.* Omnia quæcunq; petieritis in oratione, credentes, accipietis. *Marc. 11, 24. Joh. 16, 23. Conjunge locum Jac. 1, 5, 6, 7.* Si quis nostrum indiget sapientiâ, postulet à Deo, qui dat omnibus affluentèr, & non impropèrat, & dabitur ei. Postulet autem in fide, *μηδὲν ἄνευ νόμου* & nihil hæsitans (*proprie alternantibus sententiis secum quasi litigans & disceptans*). Qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento movetur & circumfertur. Non ergo æstimet homo ille quòd accipiet aliquid à Deo. *Hi colligati inter se loci tale pariunt argumentum: Quarumcunq; rerum exauditio & impetratio petentibus certò promissa, de illis dubitare nequicquam debent. Atqui præcipuè bo-*
no-

noram spiritualium (inter quæ peccatorum remissio potissimum) exauditio & impetratio petentibus certò promissa est. E. Præmissarum utraque locis adductis continetur.

LXIV. Hanc excipit Quarta ratio, adversus Pontificios validissima: Privata specialisque Absolutio, quæ fidelem quemlibet de peccatorum suorum remissione persuasissimum reddit. Sic enim de eâ Christus pronunciat Matth. 18, 18. Amen dico vobis, quæcunque ligaveritis in terrâ, erunt ligata in cœlo; & quæcunque solveritis in terrâ, erunt soluta in cœlo: & Joh. 20, 23. Quorumcunque remiseritis peccata, remittentur eis; quorumcunque retinueritis, retenta sunt. At verò Evangelica hæc Absolutio occupatur non circa ideam fidei generalem, sed hujus & illius peccatoris fidem in individuo, sibi peccata remitti credentis. Unde rectè inferimus: Cum ministri vox Christi ipsius vox sit, & ipse hic absolutionem peccatorum singulis individuis pœnitentibus, ore ministri, nomine suo annunciatam in cœlo ratam habiturum, & sponderit & jurârit, quemlibet peccatorem pœnitentem absolutionem à ministro accipientem, non minus de remissione peccatorum suorum & gratiâ Dei certum esse posse ac debere, quàm si cum Paralytico illo Matth. 9, 2. ex Christo adstante ipsissima hæc verba audiret: *Ἰάσοῦ*, confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Inde Gerson quoque disputat: Absolutionem non in optativo, sed indicativo modo pronunciamendam esse, exemplo Christi, cujus verba modò recitavimus.

LXV. Quintam Rationem occupat Sacramentorum in Ecclesiâ vis ac proprietas. Sunt ea hac fini instituta, ut essent Sigilla gratiæ divinæ infallibilia, remissionemq; peccatorum generaliter promissam, singulis applicarent. Unde Sacramentum Circumcisionis *Ⲫⲉϥϣⲓ*, & Signaculum Justitiæ, Roman. 4, 11. appellatur, ex quo uno reliquorum omnium natura censi

seri

feri potest. Sigilla autem adhiberi solent rebus iis, de quibus nullam dubitandi aut diffidendi ansam relinquere volumus iis, ad quos pertinent. Sic *Esth.* 3, 12. Haman literas Judæorum internecionem mandantes, & præfectis transmissas, regis annulo obsignat, ne scilicet de earum fide dubitaretur. Ita *Jezebel* 1. *Reg.* 21, 8. literas, quas ad seniores de Nabotho lapidando; nomine Regis mariti dederat, annulo ejusdem munit, quo minus fraus & fallacia perluceret, & ipsa persuaderet securius. *Daniel.* 6, 18. Rex os foveæ, in quam projectus Daniel, obsignat suo & procerum annulo, ne mutaretur voluntas de Daniele. *Matth.* 27, 66. Judæi sepulchrum Christi, indulgente Pilato, obsignant; ne, quod metuebant, discipuli corpus auferre, & magistrum deinde suum surrexisse, dicere possent. Proinde nobis hæc sigilla verbo apposita habentibus, nefas & piaculum sit, de Dei benevolentia & gratia; tot signis abundè declarata, vel sequius suspicari.

LXVI. Quid sunt Baptismus & Coena Domini, quæ ex institutione Christi servat Novi Fœderis Ecclesia, quam particulares gratiæ & beneficiorum divinatorum obsignationes & applicationes? Non enim universalis aliqua hominis idea aut species, sed hic, ille homo; hoc, illud individuum baptizatur, sacrâ Coenâ utitur; Huic ergo & illi homini in individuo gratia & meritum Christi confertur & applicatur. Hinc est quod Baptismus vocatur ἐπερώτημα bonæ conscientiæ εἰς Θεόν, 1. *Pet.* 3, 2 cuius vocis vis non insuper habenda, ut quâ stipulatio, seu mutua interrogatio & responsio innuitur, in fœderibus usitata, in quibus una pars interrogat, respondet altera. Tale Fœdus etiam Baptismus est, ubi à baptizato de suo amore & affectu Deus quasi rogatur, & benignissimâ responsione eum testatur ac pollicetur. Hinc in Christum baptizati, induere Christum dicuntur. *Gal.* 3, 27. quæ major certitudo esse potest, quam vestimenti, & signi quod quotidie mecum circumfero & gesto? In sacrâ

crâ

crâ Domini coenâ ipsum Christi corpus in mortem pro nobis traditum, ipsum sanguinem pro nobis in cruce effusum; nobilissima fidei nostræ pignora ore accipimus, manducamus & bibimus; & si verâ fide accedimus, hunc fructum referimus, ut quàm arctissimè Salvatori nostro jungamur, & per hanc unionem in certissimam participationem omnium beneficiorum, morte ejus acquisite, admittamur: quæ sunt Christi ipsius verba, Joh. 6, 23. Qui edit meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam; & ego suscitabo illum in extremo die.

LXVII. Claudant hoc Rationum agmen Sexto, Præcisæ omnes dubitandi causæ. Quid enim illud tandem est, quod fiduciam gratiæ & misericordiæ divinæ turbare vel labefactare possit, & non in Scriptura solide sublatum sit? Indignitas tibi tua succurrit? & inutilem te servum fateri cogeris, etiam cum omnia feceris? Non meritis nostris, non operibus fides nostra innititur. In memoriam redis peccatorum tuorum? Christus ab illis omnibus te purgavit. 1. Johan. 1, 7. & profundo maris illa obruit, Miche. 7, 19. Quereris quod te gratiæ divinæ præparare dignè non valeas? Quiesce; mediis salutis tuæ à Deo destinatis utere, modò ne obicem Spiritui S. pone, & ille in te efficiet τὸ Ἰέλ.εἰν ἔ τὸ ἐνσπ.εἰν, Phil. 2, 13. Odii divini suspicio quædam te angit? amore hanc animo curam; Deus salutis hominum cupidissimus, 2. Petri 3, 9. 1. Tim. 2, 4. tibiq; per Christum placatissimus redditus est. Nescis an Christi mors & beneficia hac parata, te etiam tangant? an tu etiam ad divinæ gratiæ epulum vocatus? Scriptura consulta, hunc facile metum eximet, quæ Christum ἰλασµὸν esse non pro nostris vel fidelium saltem, sed pro totius etiam mundi peccatis, 1. Johan. 2, 2. venisse salvare omne quod perierat, Matth. 18, 11. vocare & jubere ad se accedere omnes qui onerati & afflicti sunt, ac refrigerium expectare, Matth. 11, 28. docet.

Ad.

Adversa pateris? & mala multa quasi agmine facto te incurstant? cave irati Dei signa hæc interpreteris. Castigatio Patris, non judicis vindicta est. Sic suos castigat & corripit Deus mature, ne mundi pessimi pessimo exitio involvantur. Hæc & similia crebrò cogitare juvat; & si quam dubitationem gratiæ nobis oboriri videbimus, antidoto S. Scripturæ præsentissimo confestim ei obviam eamus, & in ipsâ quasi herbâ opprimamus, carnisq; imbecillitatem robore spiritus superemus: fugiet dubitatio, & fides nebulis tentationum his exiens, clarior & illustrior conspicietur.

LXIX. Deventum nunc est III. ad Primævam Ecclesiam & Patres. Nec hi sententiam orthodoxam de Gratia & Salutis Certitudine testimonio suo destituunt; ad quod perhibendum nonnullos hîc citare lubet.

LXIX. Ex Græcis nominamus 1. Basilium. Hic in questionibus breviter explicatis quæst. 12. interrogat: Πῶς πληροφωρηθῆ ἡ ψυχὴ, ὅτι ἀφῆκεν αὐτῇ ὁ θεὸς τὰ ἀμαρτήματα? Quâ ratione anima certa erit, sibi à Deo remissa peccata? Et respondet: ὅταν θεωρήσῃ αὐτὸν ἐν τῇ Διαθεσῇ, τὰ εἰπόντι ὅτι ἀδικίας ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην. Si contemplabitur seipsum ita dispositum, ut ille fuit, qui dixit, Injustitiam odio habui, & abominatus sum,

LXX. 2. Chrysostrumum. Hic Homil. 14. in Ep. ad Rom. in illa Pauli verba: Συμμαρτυρεῖ τὸ πνεῦμα ἡ ὑμῶν, ita scribit: ὅταν δὲ τὸ πνεῦμα μαρτυρεῖ: ποία λοιπὸν ἀμφιβολία? εἰ μὲν γὰρ ἄνθρωπος, ἢ ἄγγελος, ἢ δὲ χάγγελος, ἢ ἄλλη τις τοιαύτη δύναμις τῆτο ὑπάρχοντο, καὶ ἀμφιβάλλειν ἔεικός τινος, τῆς δὲ ἀνωτάτω ἐξίας ἐδωρησαμένης τῆτο, καὶ δι' ὧν ἐκέλευσεν εὐχεσθαι, μαρτυροῦσης ἡμῖν, πῶς ἀν' ἀμβισθητήσῃ λοιπὸν περὶ τῆς ἀξίας. ἢ δὲ γὰρ βασιλέως χειροτονήσωντι πῶς ἐνανακηρύττοντι πῶς πᾶσι πᾶσιν, ἔλμῆσθε πῶς τῶν ὑπερηκόων ἀντιπεῖν. Latine sic sonant: Cum enim Spiritus testimonium perhibuerit, quæ tandem

E

re-

restat ambiguitas? Enimverò si homo vel angelus, vel archangelus, aliave hujusmodi potestas polliceretur, posset quis dubitare; At cum summa essentia, quæ & ipsa hoc largita est, & illa ipsa per quæ jussit precari, nobis testimonium perhibeat, quis postea dignitatem vocabit in controversiam. Nam neque postquam Rex elegerit quempiam, & dignitatem ejus publico præconio significare jusserit, subditorum quisquam ausit contradicere.

LXXI. Ex Latinis proferimus: 1. Cyprianum Tractatu de Mortalitate. Quis hic, inquit, anxietatis & sollicitudinis locus est? quis inter hæc trepidus & moestus est, nisi cui spes & fides deest? Ejus enim est mortem timere, qui ad Christum nolit ire, qui se non credit cum Christo incipere regnare. Scriptum est enim, justum fide vivere. Si justus es, & fide vivis, si verè in Deum credis, cur non cum Christo futurus? & de Domini pollicitatione securus, quod ad Christum voceris, amplecteris. Idem paulò post: Deus tibi de hoc mundo recedenti immortalitatem pollicetur atque æternitatem, & tu dubitas? Hoc est Deum omninò non nosse; hoc est Christum credentium magistrum peccato incredulitatis offendere; hoc est, in Ecclesiâ constitutum, fidem in domo fidei non habere.

LXXII. 2. Hilarium Can. 5. in Mat. Regnum cœlorum, quod Prophetæ nunciaverunt, Johannes prædicavit, Dominus in se positum esse, professus est, vult sine aliqua incertæ voluntatis ambiguitate sperari; alioquin, justitia ex fide nulla est, si fides ipsa sit ambigua. Hæc ille, adeò perspicuè ad sententiâ nostram, ac si Solis radio scripta essent.

LXXIII. 3. Ambrosium, qui dubitationem Papiisticam

plac

planè se ignorare fateatur verbis his clarissimis de Jacob & vitâ bea-
 zâ l. 1. c. 6. Non gloriabor quia justus sum, sed gloriabor
 quia redemptus sum. Gloriabor, non quia vacuus pec-
 cati sum; sed quia mihi remissa sunt peccata. Non glo-
 riabor quia profui, neque quia mihi profuit quisquam;
 sed quia pro ME advocatus apud Patrem Christus est,
 sed quia pro ME Christi sanguis effusus est, propter
 ME Christus mortem gustavit.

LXXIV. 4. Augustinum, *cujus verba disertissima hæc ex-
 tant in Psal. 88. conc. 1.* Hoc promisit Deus, hoc dixit Deus:
 si parum est, hoc juravit. Quia ergo non secundum ope-
 ra nostra, sed secundum illius misericordiam firma est
 promissio: nemo debet cum trepidatione prædicare, de
 quo non potest dubitare. *Idem de Verbo Dom. serm. 28.* Ex
 malo servo factus es bonus filius. Ideò præsume non de
 operatione tua, sed de Christi gratiâ. Gratia enim salva-
 ti estis, Apostolus ait. Non ergò hic arrogantia est, sed
 fides; prædicare quod acceperis, non est superbia, sed
 devotio.

LXXV. 5. & ultimò Bernhardum huc adducimus. *Cujus
 mellitissima ac sententiæ nostræ planè ὁμοψήφια verba, si hîc appo-
 namus, non abs re facturi sumus. Extant illa in epist. 190.* Nonne
 si fluctuat fides, inanis est spes nostra? Stulti ergo mar-
 tyres nostri, sustinentes tam acerba propter incerta; nec
 dubitantes, sub dubio remunerationis præmio durum
 per exitum diuturnum inire exilium, &c. Ipse postremò
 Spiritus reddit testimonium spiritui nostro, quod filii
 Dei sumus. Quomodo ergò fidem quis audet dicere æ-
 stimationem, nisi qui spiritum istum nondum accepit,
 quive Evangelium aut ignoret, aut fabulam putet. Scio
 cui credidi, & certus sum, clamat Apostolus, & tu mihi

E 2

sub-

subtilitas, Fides est æstimatio? tu mihi ambiguum gar-
ris, quo nihil est certius.

LXXVI. Similia his habet de Evangelio septem panum serm. 3
Tria sunt quæ sic roborant & confirmant cor meum, ut
nulla me penuria meritorum, nulla consideratio pro-
priae utilitatis, nulla æstimatio cœlestis beatitudinis, ab
altitudine spei dejicere possit, in eâ firmiter radicatum, &c
Tria considero, in quibus tota spes meâ consistit: Cha-
ritatem adoptionis, Veritatem promissionis, Potesta-
tem redditionis. Murmuret jam quantum volet, insi-
piens cogitatio mea, dicens: quis enim es tu? aut quanta
est ista gloria? quibusve meritis hanc obtinere speras?
Et ego fiducialitèr respondebo: Scio cui credidi, & cer-
tus sum, quia in charitate nimia adoptavit me, quia ve-
rax in promissione, quia potens in exhibitione. Hic est
funiculus triplex, qui difficile rumpitur.

*LXXVII. Mittamus Patres & IV. in ipsa Adversario-
rum castra paulisper lustratum transeamus. Videbimus hîc & mi-
rabimur veri robur, quod tantum est, ut etiam invitos imo per-
duelles ad assensum rapiat. Ecce enim Pontificii ipsi; si non mon-
strorum Dubitationis dogma cum multis aperte improbant, pro-
priis saltim hypothefibus ad unum omnes evertunt ac pessum dant.*

*LXXVIII. Eorum, qui ex Pontificiis dubitationem suo cal-
culo non approbant, imò nobiscum oppugnant, magnus numerus
est, videlicet Colonienses, Roffensis, Torrensis, Cajeta-
nus, Cassander, Canisius, Cassalius, Catharinus, &c. Suffi-
ciant hîc nobis pauci.*

*LXXIX. Josias Mercerus Theologus Parisiensis ad lo-
cum Eccles. 9. nescit homo, num amore vel odio dignus
sit, &c. hæc notat: Cavendum est, lector, ne cum vulgato
interprete aut erres, vel cum Sophistis errandi occasio-
nem*

nem sumas, qui docent, non debere nos certos esse in
conscientiâ & amore Dei. Hoc est apertè contra Scri-
pturas, & Fidei nostræ caput de remissione peccatorû.

LXXX. Antonius Marinarius *Carmelita* orationem de
hoc argumento habuit in Concilio Tridentino Dominicâ IV. in
Quadrages. Ann. 1546. quæ extat in Actis Concilii Tridentini edi-
tis Lovanii Ann. 1567. apud Petrum Zangrium in fol. p. 43. In
hac cum multa egregiè in nostram sententiam dixisset, inter alia
sic loquitur: Qui suis operibus fidunt, de divinâ erga se be-
nignitate dubitare solent, & per intervalla & vices huc
atque illuc alternando fluctuare, ut nusquam eis portus,
nusquam fidæ stationis portus appareat; & facilè ad de-
sperationem in gravibus periculis infelicissimâ ratione
tendant. Qui autem suis diffisi viribus, suorumque ope-
rum rejectâ fiduciâ in Dei benignitate & clementiâ con-
quiescunt; nec cogitare unquam possunt se à Deo reje-
ctos, illum præstiturum non esse, quod eis suâ misericor-
diâ promisit, &c. Verba illius prolixiora recitata a lege apud Ri-
vetum *Summâ Controv. Tract. 4. quæst. 16. § 16.*

LXXXI. Cornelius Mussus *Episcopus Bitontinus* in c. 5.
Rom. ita de fideli scribit: Habet ergo spem, & gloriatur in
hac spe, quam habet, cum securitate omninò ad illam
gloriam perveniendi. In hac enim gloriatione, & ut ita
dixerim, sanctâ superbiâ, propter spem coelestis felici-
tatis ostenditur, quod qui justificatus est, non hæsitet,
utrum sit beandus vel non; sed firmissimè tenet, se divi-
no munere salvandum esse.

LXXXII. In primis Martinus Eysengrein consensum
suum in hoc Articulo testatur & contendit (quâ fronte, nescio)
nunquam à Pontificiâ Ecclesiâ Dubitationis hoc portentum fuis-
se defensum, *Tractat. pecul. de Certitud. Grat. cap. 6. in quo ex*
omni-

403
omnibus receptis Theologis, Patribus, Scholasticis, Neotericis ostendere cupit hanc gratiæ certitudinem: vel propugnatam semper fuisse, vel non oppugnatam. Verba illius inter alia hæc notanda. Equidem, inquit, hic me sisto, & clarâ voce pronuncio, nullum Catholicum receptumque doctorem, unquam in eam sententiam, quam adversarii nobis impingunt, de remissione peccatorum & gratiâ, sine ullâ consolatione & tranquillitate Conscientiæ, perpetuò trepidandum diffidendumque docuisse. Hæc incunctanter indissimulanterque pronuncio; atq; utinam faxit Deus, ut hæc vox mea totum Christianum orbem personaret.

LXXXIII. Quid? quod ipse Bellarminus nostræ sententiæ veritatem intestatam deserere non potuit! cui Antiquitatis Testimonia clarissima hæc verba expresserunt, l. 3. de justif. cap. 10. Fatemur apud omnes pios vigere spei robur, & fidei firmitatem, & animam de Deo semper esse securam. Et paulò post: Non negamus oportere fidem certissimam, quæ dubitationem prorsus excludat, haberi de divinis promissionibus & spem etiam talem ac tantam, quæ desiderium moriendi pariat. Denique divinæ promissioni etiam in particulari fides habenda est, quoniam pertinet ad veritatem promittentis. Limitat hæc quidem ita, ut hanc spem nihilominus conjunctam esse debere dicat cum timore, propter incertitudinem dispositionis nostræ; sed quomodo ejusmodi timor & incertitudo cum fide certissimâ, quæ omnem dubitationem prorsus excludat, consistere possit, me videre non fateor: superat hinc Bellarminianum acumen. Adde quod fides nostra non respiciat indispositionem nostram, sed Dei gratiam & misericordiam, ut supra ostendimus; & *εὐδοκίαν* & ergo illa incertitudo indispositionis.

LXXXIV. Et si Hypotheses suas salvare volunt Pontificii,

cii,

ei, non possunt non ipsi Dubitationis hoc dogma nocentissimum jugulare, & propria cedere vineta. Si enim, ut ipsi docent: Lex ab homine renato perfecte in hac vita impleri potest: si peccatum originis per baptismum penitus deletur: si Deus homini facienti, quod in se est, dat gratiam necessariam necessitate immutabilitatis: si quodlibet opus bonum ex charitate promanans, absolute meretur vitam aeternam: si monachi opera quaedam supererogationis, aliis communicare possunt ad meritum vitae aeternae: si papales indulgentiae certam peccatorum pollicentur remissionem, quis amplius dubitationi locus est? quis in Papatu inter spem metumque Salutis suae incertus haereat, ad quam tam variis & facilibus viis itur? *Vide plura hac de re apud D. Gerhard. Tom. 3. de justif. § 94.*

LXXXV. Hucusque fuit sententiae nostrae de Divina gratia erga eos Certitudine Thesis, ejusdemque Κατασκευη, & Adstructio ex fundamentis Scripturae, & cum ea congruentis Rationis, Patrum & Adversariorum testimonio. Potuisset hic adjungi vindicatio ab exceptionibus adversae partis; sed cum sub manu opus crescere viderem, hoc quicquid est Opera, collationi sententiarum servare placuit. Sequitur nunc

SECTIO III.

Ανασκευη

LXXXVI. Sententiae nostrae modo assertae acriter se opponit Ecclesia Romano-Pontificia, quando in Concilio Tridentino decernit Sess. 6. c. 9. Nullum scire valere certitudine fidei, cui non possit subesse falsum, se gratiam Dei consecutum. Et Sess. 6. Can. 13. (damnans Enchiridii Coloniensis errorem). Si quis dixerit, omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessariū esse, ut credat certo & absq;
ul.

ullâ hæſitatione propriæ infirmitatis & indispoſitionis peccata ſibi eſſe remiſſa, anathema ſit. *Huic Decreto Bellarminus ſe ſubjicit, & id defendit l. 3. de juſtis, c. 3.*

LXXXVII. Nos nonnulla & præcipua Pontificiorum, & imprimis Bellarmini argumenta, quibus colorem & pigmentum ſententiæ ſuæ addere quærent, ſtriſtim ac breviter examinabimus ac diluemus.

LXXXIIX. Primum argumentum ſumitur à tribus Salomonis ſententiis: 1. Proverb. 20, 9. Quis poteſt dicere, mundum eſt cor meum? purus ſum à peccato? 2. Eccleſiaſt. 9, 1. Neſcit homo, utrum amore an odio dignus ſit, ſed omnia in futurum ſervantur incerta. 3. Eccleſiaſt. 5, 5. De propitiato peccato noli eſſe ſine metu. Forma ſic erit: Qui nil de cordis munditiâ, merito proprio, peccatorumve remiſſione certi poteſt pronunſciare, is nec certus eſſe poteſt nec debet, de gratiâ divinâ & ſua ſalute. Sed ea fidelium in hac vitâ conditio eſt. E.

LXXXIX. Reſp. I. Generatim; Certitudinem hanc non dependere à Juſtiæ inhærentis puritate, ſed à Chriſti imputatâ: nec ab exactâ reſipiſcentiæ rigiditate, ſed humili ſynceritate.

XC. Speciatiim ad 1. Nemo poteſt dicere mundum eſt, vel ut textus originalis habet: זָכַרְתִּי מַדְבָּרִי, mundavi, זָכַרְתִּי מַדְבָּרִי purificavi cor meum, propriâ ſcil. juſtiâ, in legis impletione & merito operum; Hoc enim Phariſæiſmum olet. Mundatum tamen poteſt fidelis pronunſciare cor ſuum, ex ſpeciali gratiâ divinâ, & meriti Chriſti imputatione, non abſolutè, ſed ſecundum humanum modum, ut addit Janſenius, ubi teguntur lapſus, ſi abſit ab humiliato hypocrifiſis.

XCI. 2. Eccleſiaſtæ locum enervat Salmeron in 1. Corinth. 12 diſp. 14. Hic, inquit, locus nequaquam probat, quod aliqui

qui inde accipiant, hominem nescire amorem Dei erga se, quia sequitur in textu, nescit an vel odio dignus sit. At impii propter maxima sua scelera, norunt, se maxime esse odio dignos. *Rectius Pineda & Sa Jesuitæ ad hunc locum annotant.* Ex prosperis vel adversis, quæ hîc plerumque sine discrimine tam bonis quam malis obveniunt, de statu ipsorum futuro non esse æstimandum. *Constat ergo non tantum nostratum interpretum, sed etiam Pontificiorum calculo, hunc locum exponendum esse de externis eventibus, unde iudicium ferre homini difficile sit, an vel ipse vel alii, quæ perpetiuntur adversa, ad pœnam vel probationem sustineant.* *Quale autem illud Consequentia cadaver: Ex eventibus externis cognosci nequit, utrum Deo placeamus. E. nusquam. E. nec ex verbo Dei fides id cognoscere potest. Eadem sanè facilitate & consequentiâ, negarem ego, animæ immortalitatem ex Scripturâ probari posse, quia eodem hoc libro dicitur, c. 3, 19. ex eventu & pari interitu utriusque, quid pecudis & hominis anima differant, non constare.*

XCII. *Camera ad hunc locum respondens, observat Paraphrastem Chaldæum ita hæc Eccles. verba vertere: Nemo est qui sciat amorem, cum amat; aut odium, quod odit. Hoc est, ex usu linguæ: Nemo novit, sintne appetenda, quæ appetit; aut fugienda, quæ refugit. Quo nihil verius. Sæpè enim quæ maxime expetiveramus, deprehendimus experiendo noxia esse: sæpè etiam quæ toto animo refugeramus, postquam evenerunt, reapse deprehendimus hujusmodi fuisse, ut expetenda potius. Et huic Paraphrasi scopus Spiritus Sancti favere videtur. Non enim de Dei, sed hominum, ac rerum amore vel odio agitur. Et sic explicatus locus adversam sententiam nihil prorsus quoque juvabit.*

XCIII. *Tertius locus Ecclesiastici, est: i. apocryphus:*

F

Qua-

Quare non tam nos ferit, quam ipsorum prodit inopiam, qui con-
 guntur hujusmodi merces sub Salomonis titulo protrudere. 2.
 malè ex fontibus Græcis redditus: qui sic habent: $\omega\epsilon\iota\ \epsilon\zeta\iota\ \lambda\alpha\sigma\mu\omicron\delta$, de propitiatione, ut vertit Arias, non peccato
 propitiato; cum Vulg. $\mu\eta\ \acute{\alpha}\phi\omicron\beta\epsilon\ \gamma\iota\upsilon\varsigma\ \epsilon\upsilon\ \omega\lambda\epsilon\omicron\nu\epsilon\omicron\sigma\mu\omicron\ \omega\epsilon\theta\ \delta\epsilon\iota\omega\varsigma\ \acute{\alpha}\mu\alpha\rho\tau\iota\alpha\varsigma\ \epsilon\phi\prime\ \acute{\alpha}\mu\alpha\rho\tau\iota\alpha\varsigma$, ne sine timore sis in abun-
 dantia, ad addendum peccata super peccata. Unde 3. inu-
 tilis ad incertitudinem remissionis peccatorum inferendam: cum
 præsumptionem tantum peccandi retundat, propter re-
 missionis facilitatem, ne quis fiducia remissionis peccatorum &
 divinae misericordiae abutatur ad perseverandum in peccatis.

XCIV. Secundo urgent trium hominum perfectissimorum te-
 stimonia Jobi, Davidis & Pauli. Quod si, inquit Bellarminus
 lib. 3. de Justif. c. 5. viri isti tam insignes, quorum unus dicebat:
 Non reprehendit me cor meum in omni vita, Job. 27, 6. alius: Ju-
 dica me Domine quoniam in innocentia ingressus sum. Tertius: Ni-
 hil mihi conscius sum; non audebant sibi certitudinem propriae gra-
 tia arrogare: quis ille, qui de propria justitia non formidet? Igi-
 tur Job. 9, 20. Si justificare me voluero, os meum condemnabit me.
 Si innocentem ostendero, pravum me comprobabit: etiamsi sim-
 plex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. David verò Ps. 19, 13.
 Delicta quis intelligit? ab occultis munda me Domine. Apostolus
 1. Cor. 4, 4. Nil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.

XCV. Ad hæc reponimus. Aliud est propria justitia intum-
 escere, aliud gratuita reconciliationis conscientiam erigi. Nec
 idem est, in hac vel illa causa innocentiam, vel in officio fi-
 delitatem asserere, & absolutè $\acute{\alpha}\nu\alpha\pi\acute{\alpha}\gamma\eta\tau\iota\beta\omicron\upsilon$ in omnibus prædica-
 re. Certitudinem gratia & in Deum fiducia, inter maximos Sata-
 nae insultus nunquam deponit, Job. 13, 15. Etiam si occiderit me,
 in ipso sperabo; vel juxta Ebr. Si enecaret me, non spe-
 rarem? per interrogationem, c. 19, 25. Scio quòd redemptor
 meus

meus vivit. Sic David Psal. 118, 17. Non moriar, sed vivam, & narrabo opera Domini. Nec aliter Paulus, Rom. 8, 38. Vid. supr. Thes. 53. & 54.

XCVIII. Tertium cuditur argumentum ex istis locis, quibus ex parte nostrâ, variâ requiruntur conditiones ad firmitatem hujus certitudinis, quas incertum est, an impleamus. Deut. 4, 29. Cum quæsieris Dominum, invenies eum, si tamen in toto corde quæsieris eum. 2. Par. 6. Si conversi fuerint ad te in toto corde suo, exaudies de cælo, & dimittes populo tuo, &c. Ezech. 18. Si impius pœnitentiam egerit, vitâ vivet. Act. 8, 37. Si credis ex toto corde, licet.

XCIX. Resp. Certi esse possumus de Conditionum impletionem verâ, seriâ & syncerâ absq; hypocrisi, utcunque non de perfectâ. & omnibus numeris absolutâ. Et illa sufficit; & defectus, qui carnis nostræ imbecillitati adhæret, suppletur perfectissimâ Christi obedientiâ, & sic condonatur. Possumus autem pœnitentiam & fidem veram deprehendere ex suis effectis & signis certissimis, e. g. Verbi & Sacramentorum usu, serio bonorum operum studio, luctâ cum infidelitate, Matth. 9, 24. cum reliquiis carnis. Gal. 5, 24. gratiæ divinæ desiderio, spiritus interno testimonio, &c. Quin imò Fidei veræ hæc quasi quædâ conditio videtur esse, ut itâ in seipsam reflectatur, credentemq; afficiat, ut dū actu credit, simul credat & sentiat se credere. Et convenit ei hac parte cum intellectione. Quemadmodum enim illa Duplex est: Recta, quâ omnia alia extra nos intelligimus; & Reflexa, quâ intelligimus, nos intelligere. Ita quoque Fides Christiani consideranda venit, ut sit & recta, quâ creduntur alia omnia in Scripturis sacris revelata & reflexa, quâ fides ipsa scitur & creditur. Et hoc ultimum exemplum de Æthiope, Act. 8. re-ctissimè in adversarium torquetur. Quærenti enim Philippo, credatne toto corde? respondet fiducialiter, credo. Non ignora-

bat ergò fidem suam, non ambigebat de eâ, quin imò certissimè illam se habere persuasus erat, & tamen in Scripturâ αὐτολεξεί non legerat. Hic Æthiops credit.

XCIIX, Quartum argumentum fabricant ex iis testimoniis, quæ incertam relinquunt peccatorum remissionem post peractam poenitentiam. Dan. 4. Forsan ignoscet Deus. Quis scit, an convertatur, Joël. 2, 14. Act. 8, 22.

XCIX. Resp. in genere. Certitudo nostra non consistit, ut non semel antè monuimus, in dispositionis affectu, sed divinæ promissionis infallibili effectu. Speciatim, Particula dubitationis non invenitur apud Danielelem, sed in illativa vocula: nec aliud nisi consilium Danielis Regi Nebucadnezari supeditatum describitur, ut imminentes regno suo pœnas verâ ad Deum conversione, & vitæ in melius mutatione declinare, studeat. In summâ: Ubi hujusmodi dubitandi particulae occurrunt, non tam dubitantium sunt, quàm res bono eventui committentium; easq; temporales potius, quàm spirituales. Qui enim adducuntur loci, potissimum afflictiones corporales respiciunt; & sic non inficiamur, post remissam culpam, conversos peccatores Deum nihilominus castigationib. affligere, non quod sibi pro peccatis illis satisfiat, sed ut ipsorum fides ac patientia probetur ac exerceatur.

C. Quintò adjiciunt contextus, qui confidentiam hanc, de quâ loquimur, apertè concutiunt. Prov. 28, 14, Beatus homo, qui semper pavidus. Phil. 2, 12. Cum metu & tremore salutem vestram operamini. E. de fide certi esse non possumus, cum tremendum.

CI. Observamus, formidinem in his locis non opponi fiduciae in Christi promissis, sed securitati & præsumptioni carnali de integritate propriâ. Formido igitur talis & fiducia, cum diversa respiciant, unum idemq; subjectum simul afficere possunt.

sunt, præsertim tale, in quo carnis & spiritus opposita principia, perpetua inter se miscent prælia. Est enim non servilis sed filialis hic metus, qui tantum abest, ut veræ fidei adversetur, ut potius vires addat, flammamq; amoris divini ardentiorum in fidelibus efficiat. Duplex autem est. Primò quo corripuntur Christiani, cum de periculis, quibus se obsessos vident, solliciti, sibi diffidunt, & ad Deum confugiunt, quomodo qui matris ulnis gestatur infans præcipiti loco, tantò arctioribus matrem amplexibus alligat, quantò casus magis metuendus, itaq; sibi diffusus matri fedit, certus se casurum, ni adhærescat. Est & alter, quo fideles, non tam corripuntur quàm ducuntur, estq; reverentia divinæ majestatis, orta tum à consideratione, tum bonitatis & gloriæ Dei, tum nostri peccati & miseriæ. Bonitas Dei amabilem eum reddit, ut gloria reverendum, peccati verò & miseriæ nostræ conscientia ad humilitatem nos demittit.

CII. Sextò. Argumentantur ex Patrum testimoniis, quorum 19. adducit Bellarminus libro sæpius citato, c. 7.

CIII. Resp. breviter: Vel exagitare citatos Patres occasione natâ, carnalem securitatem, qua sibi ipsis abblandiuntur sine certis indicis torpidi: Sic præcipuè citati à Bellarmino Chrysostomus, Gregorius, Innocentius; vel reprimere superbiam spiritualem: ubi immunitatem à lapsu somniant elati, ut, Basilius, Theodoretus, Ambrosius, Hieronymus, Beda: vel inhærenti justitiæ non audent confidere, ut Augustinus; nec certitudinem hanc à priori descendendo, ab occulto Dei decreto derivandum docent; sed à posteriori ad illud adsurgendum, ut ostendit Bernhardus.

CIV. Ratiunculæ nonnullæ adjiciuntur Bellarmini judicio egregiæ; doctiorum viles & elumbes. Nos tangemus saltim, & summa rerum sequemur vestigia.

CV. 1. Non continetur immediate in verbo Dei: Tibi Pe-
tre

tre vel Paule remittuntur peccata, E. Hoc non credendum.
CVI. Respond. Neq; uspiam legimus tu Paule, Quinte, &c. vel
tu Roberte Bellarmine accipias auctoritatem ligandi vel solven-
di, Ergone irrita erit Papæ vel cujuslibet Sacerdotis abso-
lutio? Non dicit Scriptura totidem verbis & apicibus, me, te,
illum vel alium quempiam, factos ad imaginem Dei: Ergone hoc
ignorabimus? Ergone ad imaginem Dei non creati? Auribus ani-
misq; hominum absurdum. Credideram ego particularem ex
generali, non Logicè tantum, sed & Theologicè deduci.

CVII. 2. *Articulus de Remissione peccatorum particulari in
nullo Symbolo reperiatur. E. non credendus.*

CIX. Resp. Excidit, ut videtur, Pontificis iste Articulus:
**Credo remissionem peccatorum, quem si particulatim non
nôrint applicare, quid credunt, quod Dæmones etiam non profi-
teantur? Et si ex mente illorum, non alius verborum horum sen-
sus est, quam: Credo in Ecclesiâ esse donum remissionis
peccatorum; nec alius fuerit sequentis immediatè articuli:
Credo carnis resurrectionem. Credent ergo, non suæ car-
nis resurrectionem, sed saltim in Ecclesiâ Catholicâ fore e-
jusmodi carnis resurrectionem. Valeant cum hac fide, & ob-
lectentur se in eâ, quantum volent, non ea ad nostrum palatum
vel votum.**

CIX. 3. Non expedit, inquiunt, ut homines habeant hanc cer-
titudinem, superbiæ enim & socordiæ fomentum esse. Idq; probant
exemplis Augustini, Gregorii & Pharisei, Luc. 18.

CX. R. Nec expedit eâdem ratione Jesuitis Scripturas legere, ne
inde hæretici evaderent. Abusus per accidens non præjudi-
cat rei per se salutari. Deo soli optime notum est, quid expediat,
quid minus; nec standû hîc perversæ rationis judicio, quæ hinc inde
multa $\mu\omicron\gamma\mu\omicron\lambda\upsilon\kappa\epsilon\iota\alpha$ eruere potest. Et deinde, si necessariò & sem-
per hæc incommoda fidei certitudinem comitarentur, tum nemi-

ni

eri unquam nec à Deo eam revelatam oportuiffet, quod tamen ipfi concedunt ac defendunt. Augustinus & Gregorius reprimunt saltim fastum de operibus nostris. Pharifæi exemplum à τὸν ἐστὶν, ille nil minus, quam certus erat de suâ justificatione, sed illam de suâ justitiâ superbè sibi imaginabatur. Nullum ergo ex Certitudine fidelium, ex justificatione gratuitâ, per alienam & Christi justitiam, superbiam periculum. Sed nec Socordia. Nam ut illa ipsa vita, quam homo se vivere sentit, movet ac hortatur eum, ut utatur iis mediis, quæ vitæ sustentandæ data sunt: ita fideli, ea ipsa, quâ justificatum se credit, fides, imperat omnia ejusdem fidei officia, ut quo de salute suâ fidelis sit certior, hoc minus salutis media spernat, quibus fides augeri ac ali solet.

CXI. Et sanè si rem rectè putemus, illa quæ nostræ sententiæ falsò affinguntur incommoda, in contrariam Pontificiorum vere redundant. Minuit illa redemptionis beneficium, vim fidei funditus tollit, Deum mendacii ac perjurii reum agit, conscientia pacem & tranquillitatem turbat, testimonium Spiritus sancti, sigillum, arrhabonem, in meras præstigias & suavia somnia commutat. His nos incommodis veris moti, rectè in detestationem tam perverse, & dubitationum refertissimæ sententiæ adducimur, nunciumq; mittimus.

CXII. 4. Certitudo Salutis Privilegium fuit tantum nonnullorum, quibus ea revelata; S. Antonii &c. R. At verò hoc est controversiam controversiâ dissolvere, & αὐτῆς δὴ τὸ ἐν δεξιῶν.

CXIII. Finiamus Gregorii de Valentia Sophismate, quo nimium quantum sibi placet, ac gloriatur unicum se argumentum reperisse, quo universæ doctrinæ de justificatione jugulum petat. Arrigamus aures. Dicunt, inquit, Sectarii, certitudinem sive persuasionem hanc unicum esse medium ad acquirendam Christi gratiam. E. Credendum est prius te habere gratiam, quàm habeas.

¶ CXIV. Ac

CXIV. Ac quis unquam è nostris tam præposterè nugatur? Justificationem nostram, ex gratiâ & merito Christi duplicem posse considerationem subire scimus, ut respectus fiat vel ad prævisionem & acquisitionem divinam, vel ad applicationem. Ratione prævisionis & acquisitionis Remissio peccatorum & Gratia naturâ prior est actu fidei; non enim fides efficit aut acquirit gratiâ, sed illam à Deo in Christo oblatam apprehendit. Et tum ratione applicationis, remissio peccatorum simul est cum actu hoc fidei apprehendentis, & per hunc salutaris credenti existit.

CXV. Hæc de Utilissimâ ac arduâ hac Controversiâ, non pro rei dignitate, sed ingenii modulo dicta sunt. Faxit Deus, ut armari hac fidei certitudine, veluti clypeo probatissimo tela Satanae ignita animosè excipiamus ac retundamus. & ad ultimum usq; vitæ halitum in eâ perseverantes, æternæ beatitudinis lauream consequamur.

Amen.

כבוד יהוה לעולם:

Coll. diss. A

158.32